



## ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDE “GRAFİK TASARIM 11” KİTABININ GRAFİK TASARIM AÇISINDAN İNCELENMESİ VE BİR TASARIM ÖRNEĞİ

### THE BOOK OF “GRAPHIC DESIGN 11” IN THE CONTEX OF GRAPHIC DESIGN THROUGH AN EFFICIENT DESIGN EXAMPLE IN ANATOLIAN FINE ARTS HIGH SCHOOL IN TURKEY

Betül TANRIKULU\*

Mehmet Emin KAHRAMAN\*\*

#### Öz

Bu makalenin konusu Ortaöğretim 11. sınıflarda okutulmak üzere Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanmış olan Grafik Tasarım ders kitabının tasarımsal açıdan incelenmesine dayanmaktadır. Bireylerin yaratıcılık olgusunun gelişerek kendini toplum karşısında ifade etmesinde sanat eğitimin önemli bir katkısı bulunmaktadır. Sanat eğitimi, 20. yüzyıldan bu yana güzel sanatların tüm alanlarını içine alan okul içi ve okul dışı yaratıcı eğitimi tanımlar. Örgün ve yaygın eğitimde sanat programı kapsamına eklenerek daha sağlıklı bir toplumsal yapıya ulaşmak hedeflenmektedir. Sanat eğitiminde bu alanda yetenekli birey eğitimiyle birlikte herkesin genel eğitim sürecine dahil edilmesi amaçlanmaktadır. Eğitim sisteminin bireye kattığı bedensel, bilişsel, görsel, duyuşsal ve kinestetik özelliklerle birey eğitiminin gelişimi öngörülerek sanat alanında farklı yöntemler uygulanmaktadır.

Bu bağlamda Türkiye’de sanat eğitimi ağırlıklı eğitim veren Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri’nin ilki 1989 yılında İstanbul’da açılmış ve Türkiye geneline hızla yayılmıştır. Liseler, Türk sanat ve kültürüne katkıda bulunulması amacıyla öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda temel bilgi ve becerileri kazanmalarını hedefleyen programlar olarak düşünülmüştür. AGSL Plastik Sanatlar, Plastik ve Fonetik Sanatlar ve Fonetik Sanatlar alanlarında öğrenci yetiştirmektedirler. Grafik tasarım, birçok sahayı içine alan yaratıcı bir görsel sanat disiplini. Bu çalışmada AGSL grafik tasarım ders kitaplarının yeniden tasarımı gerçekleştirilmiştir. Tasarımda kullanılan tipografi, görsel hiyerarşi, renkler hitap edilen lise eğitim seviyesine uygun seçilerek, karmaşadan uzak daha sade, anlaşılır bir kitap tasarım oluşturmak amaçlanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Grafik Tasarım, Sanat Eğitimi, Kitap Tasarımı, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi.

#### Abstract

Art education has an important contribution to individuals in their creativity development and expressing themselves in the society. Art education defines in and out-of-school creative education that includes all areas of the fine arts since the twentieth century. It is aimed to reach a better social structure by adding the formal and non-formal education into the scope of the art program. Everyone with the education of talented individuals in art education should included in the general education process. The education system including to the individual’s physical, cognitive, visual, auditory and kinesthetic of the development of education of an individual is applied.

In this context, Anatolian Fine Arts High Schools that mainly provide art education were opened in 1989 in Istanbul, and they have spread rapidly across Turkey. These schools were designed as a program aiming to provide basic knowledge and skills to the students’ interest in accordance with their interest, desire and ability in order to contribute to the Turkish art and culture. Anatolian Fine Arts High Schools educate the students in plastic arts, plastic and phonetic arts and phonetic arts.

Graphic design is a visual art discipline which includes many creative field. In this context Anatolian Fine Art High School graphic design books have been redesigned. It has been aimed to create a simpler and clearer design which are unconfounded by choosing the typography, visual hierarchy and colours in the design in line with the level of high school students.

**Keywords:** Graphic Design, Art Education, Book Design, Anatolian Fine Art High School.

#### Giriş

İnsanlık kadar eski bir kavram olan sanat, en başından beri insanın olduğu her yerde var olmuştur. Her toplumun kendine ait sanatı olagelmıştır. Bu nedenle sanat eğitimi tanımından önce sanatın ne olduğunu açıklamak gerekmektedir. Geçmiş günümüze, bugünü geleceğe taşıyan bir iletişim aracı olarak sanat, ilk defa mağara duvarlarında rastlanan boyalı resimler ile Fransa ve İspanya da bulunulmasına karşılık fildişi ve taş heykellerin bulunduğu bölgeler doğu Afrika’dan, Akdeniz, Avrupa ve Kuzey Rusya’ya kadar uzanır (Artut, 2009, 13). Sanatın tam olarak nasıl ortaya çıktığı bilinmemekle birlikte dokuma, heykel yapımı gibi faaliyetlerin sanat olduğu düşünülürse her toplumda sanatçılara rastlanmaktadır. Bugünü yeterince anlamanın yolu geçmişi bilmekle mümkündür. Yazılı belgelerle geçmişten günümüze bilgiler veren tarih ayrıca insanların duygu, düşünce yaşayış biçimlerini ifade edebildiği yazıdan başka en önemli araç ise sanattır.

\* Grafik Tasarımı Programı, Ataşehir Adıgüzel Meslek Yüksekokulu.

\*\* Dr. Sanat Tasarım Fakültesi, Yıldız Teknik Üniversitesi.



Geçmişten bugüne sanatın çeşitli tanımları yapılmaya çalışılmıştır. Ancak sanatın bilimsel teorilerde olduğu gibi kesin bir tanımından söz etmek mümkün değildir.

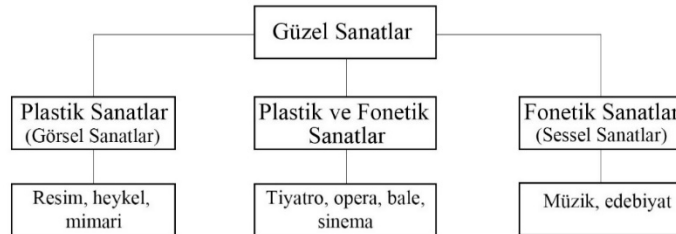
“Sanat, güzeli ortaya çıkaran etkinliktir.” (Tolstoy, 2013,13). Sanatta güzelin, zevkin oluşmasında, sanat yapıtının ortaya çıkmasında duygu ve düşünceler önemli öğelerdir. Kişideki hoş gitme, haz duygusu sanatı oluşturan önemli etmenlerdendir. Sanat yapıtını anlamada, yorumlamada kişinin entelektüel birikimiyle de yakından ilgilidir. Sanat yapıtında algılama bireye göre değişeceği için duygu ve düşünce devreye girmektedir. İnsan doğası gereği, içinde bulunduğu ortama güzel, estetik bir uyum verme amacı gütmektedir. Bunun aksi düzensizlik kişinin duygu ve düşünce yapısında karmaşaya sebep olmaktadır. İnsan sürekli olarak güzellik duygusuna yakındır. Bu anlamda sanat kişide meydana gelen her türlü etkinin, baskının dışı yansımaları sağlayan özgün bir yaklaşımdır.

Sanat görünenden öte ideal olanı, olması gerekeni yansıtmaktadır. Genel olarak sanat, insanların, doğa karşısındaki duygu ve düşüncelerini çizgi, renk, biçim, ses, söz ve ritim gibi araçlarla güzel ve etkili bir biçimde kişisel bir üslupla ifade etme çabasından doğan ruhsal bir faaliyettir (Aytaç, 1981,12). Bireyin kelimelerle dışı vurmakta zorlandığı duygu ve düşüncelerini bir aracı vasıtasıyla gerçekleştirmesidir. İlgilendiği sanat dalı kişinin özelliklerini de yansıtmaktadır. Bu sanatların arasında ilk akla gelen ise plastik ve görsel sanatlardır. Örneğin; heykel, müzik, resim, dans, seramik, tiyatrodur. Her sanat formu duyularımız tarafından farklı şekillerde algı oluşturarak ortak bir duygu, düşünce, fikir ve deneyim tecrübesine dayalı bir ihtiyacı karşılamaktadır.

Sanatı anlamak, sanatsal etkinliklerde bulunmak, sanata ilgi duymak her birey için bir gereksinimdir. Sanat gerçek dünyayı anlamanın, anlamlandırmanın, yorumlamanın bir yoludur. Belki de keşfedilecek sanal bir dünya yaratmanın bir yoludur (Artut, 2009, 103).

Sanatın da diğer disiplinler kadar eğitim içinde yer alma gerekliliği tartışılmaz öneme sahiptir. İnsanın genel eğitimini bir bütünlük içerisinde düşünürsek, sanat eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak kabul etmek zorundayız” (Gençaydın, 1990, 99). Sanat, genel eğitim statüsündeki lise ve dengi okulların içinde verildiği gibi sanat eğitimi ağırlıklı kurumlarda da eğitimi devam etmektedir. Ülkemizde sanat eğitimi ağırlıklı örgün eğitim veren kurumlardan biri de Anadolu Güzel Sanatlar Liseleridir. Türkiye’de Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin ilki 16 Ekim 1989 yılında İstanbul’da açılmıştır. 1990–1991 eğitim–öğretim yılında Ankara, İzmir, Eskişehir, Bursa, ve Kütahya illerinde açılarak sayıları altıya çıkarılmıştır. 1995–1996 eğitim ve öğretim yılında Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin sayısı 16 olmuştur. (Buyurgan, 1997,72). İlk kurulan güzel sanatlar lisesinden sonra Türkiye’nin her ilinde en az bir tane güzel sanatlar lisesi bulunması hedeflenmektedir. Güzel Sanatlar Liseleri, güzel sanatlara yönelik programlar uygulayan yükseköğretim kurumlarının buldukları yerler tercih edilmek suretiyle, güzel sanatlar ile ilgili etkinliklerin elverişli olduğu yerlerde açılmaktadır. (Resmi Gazete, 1993, Sayı 21613). Tablo 1’de geleneksel güzel sanatlar lisesi Plastik Sanatlar, Plastik ve Fonetik Sanatlar, Fonetik Sanatlar olmak üzere üç bölüme ayrılmaktadır. Nitelikli bir sanat eğitimi, belirli değerler taşıyıcısı, çağın gelişen ve değişen şartlarına göre kendini yenileyebilen bir müfredat (öğretim) programı ile mümkündür (Buyurgan, Buyurgan, 2012, 5). Müfredat kapsamında eğitim verilmesi çocuğun seviyesine uygun, gelişen teknolojiyle birlikte yaratıcı, üretken bireyler yetiştirmek amaçlanmalıdır. Geçmişten günümüze yönelik araştırmada sanat eğitiminin son yıllardaki uygulamalarına yönelik sonuçlarına bakıldığı zaman, eğitim sistemleri ile paralel bir şekilde gelişimini sürdürdüğü görülmektedir (Kelekçi Olgun, 2018).

Tablo 1: Geleneksel Güzel Sanatlar Tablosu



## 1. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmaya ait bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Anket tamamlandıktan sonra araştırmaya ait bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Anket tamamlandıktan sonra araştırmaya ait bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Anket tamamlandıktan sonra araştırmaya ait bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Anket tamamlandıktan sonra araştırmaya ait bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.



yüzdelerle sonuçlara ulaşılmıştır. Bulgular değerlendirilerek ankete konu olan sorulara yönelik yorumlar yer almaktadır.

Tablo 2: Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Grafik Tasarım Öğrencilerine Uygulanan Anket Sonuçları

Konu: Güzel Sanatlar Liselerindeki Grafik Tasarım Kitabının Konuları Açısından İncelenmesi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Ders kitaplarının genel görünüşü ilgi çekicidir.	%29	%27	%12	%23	%9
2. Ders kitaplarının kapak tasarımı başarılıdır	%23	%29	%16	%21	%11
3. Kitapta kullanılan yazı karakterleri okunurluğu olumlu yönde etkilemektedir.	%30	%21	%17	%20	%12
4. Yazılardaki renkler okumayı kolaylaştırmaktadır.	%27	%27	%10	%23	%15
5. Farklı metinleri vurgulamak için farklı yazı karakterleri kullanılmıştır.	%26	%28	%13	%22	%11
6. Sayfada yer alan metinler boyutlarıyla önemlerine göre vurgulanabilmiştir.	%18	%22	%19	%24	%17
7. Satırlar arası boşluklar yeterli seviyededir.	%24	%21	%12	%28	%15
8. Tasarımda dikkat çekmek için farklı karakterler bir arada kullanılmıştır.	%24	%22	%17	%24	%13
9. Sayfa içerisindeki boşluklar yeterli seviyededir.	%23	%13	%20	%26	%18
10. Kitapta kullanılan farklı yazı tipleri okumayı olumlu yönde etkilemektedir.	%18	%22	%21	%22	%17
11. Her ünitenin tasarımı (format, yazı karakter, renk seçimi...) birbiri ile uyumludur.	%16	%35	%22	%17	%10
12. Sayfada yer alan metinler sayfa bütünlüğünü bozmuştur.	%20	%40	%18	%16	%6
13. Görseller ile metinler arasında uyum vardır.	%27	%17	%16	%20	%20
14. Konuya örnek teşkil eden görseller başarıyla seçilmiştir.	%28	%19	%21	%23	%9
15. Sayfa yüzeyinde yer alan parçalanmış bölümler tasarım bütünlüğünü bozmuştur.	%15	%10	%26	%15	%34

Tablo 2’de Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Grafik Tasarım Lise 11. sınıf öğrencilerin verdikleri cevapların dağılım yüzdeleri görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi sonuçlara göre anket cevaplarına en fazla ‘Kesinlikle Katılıyorum’ ve ‘Katılıyorum’ cevapları verilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekte yer alan yargılar, beşli likert ölçeğiyle düzenlenmiştir. “Ders kitaplarının genel görünüşü ilgi çekicidir.” Yargısına grafik tasarım dersi alan öğrencilerin %29’u kesinlikle katılmıyorum, %27’si katılmıyorum, %12’si kararsızım, %23’ü katılıyorum ve %9’u kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Verilen cevaplara göre



öğrencilerin ders kitabının genel görünüşünü ilgi çekici bulmadıkları görülmektedir. “Ders kitaplarının kapak tasarımı başarılıdır.” Yargısına grafik tasarım dersi alan öğrencilerin %23’si kesinlikle katılmıyorum, %29’u katılmıyorum, %16’si kararsızım, %21’i katılıyorum ve %11’i kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin çoğunluğu kitaplarının kapak tasarımı başarılı bulmadıkları anlaşılmaktadır. “Kitapta kullanılan yazı karakterleri okunurluğu olumlu yönde etkilemektedir.” yargısına, öğrencilerin %30’u kesinlikle katılmıyorum, %21’i katılmıyorum, %17’si kararsızım, %20’si katılıyorum ve %12’si kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Verilen cevaplara göre öğrencilerin kitapta kullanılan yazı karakterlerinin okunur bulmadıkları belirtilmektedir. “Yazılardaki renkler okumayı kolaylaştırmaktadır.” Yargısına öğrencilerin %27’si kesinlikle katılmıyorum, %25’i katılmıyorum, %10’u kararsızım, %23’ü katılıyorum ve %15’i kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin çoğunluğu yazı ve renklerin okumayı kolaylaştırmadığını düşünmektedirler. “Farklı metinleri vurgulamak için farklı yazı karakterleri kullanılmıştır.” Yargısına grafik tasarım dersi alan öğrencilerin %26’sı kesinlikle katılmıyorum, %28’i katılmıyorum, %13’ü kararsızım, %22’si katılıyorum ve %11’i kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin çoğunluğu metinlerin vurgusunda kullanılan farklı yazı karakterinin okumayı kolaylaştırmadığı görüşünü paylaşmaktadır. “Sayfada yer alan metinler boyutlarıyla önemlerine göre vurgulanabilmiştir.” Yargısına öğrencilerin %11’i kesinlikle katılmıyorum, %22’si katılmıyorum, %19’u kararsızım, %24’ü katılıyorum ve %17’si kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin çoğunluğu sayfada kullanılan metinlerin boyutlarına göre vurgulanmadığını düşünmektedirler. “Satırlar arası boşluklar yeterli seviyededir.” Yargısına öğrencilerin %24’ü kesinlikle katılmıyorum, %21’i katılmıyorum, %12’si kararsızım, %28’i katılıyorum ve %15’i kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin satırlar arası boşlukların yeterli olmadığını belirtmektedirler. “Tasarımda dikkat çekmek için farklı karakterler bir arada kullanılmıştır.” Yargısına öğrencilerin %24’ü kesinlikle katılmıyorum, %22’si katılmıyorum, %17’si kararsızım, %24’ü katılıyorum ve %13’ü kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin tasarımda dikkat çekmek için farklı karakterlerin kullanımının zayıf bulduklarını düşünen oran ile kararsız öğrencilerin oranı birbirlerine eşit olduğu görülmektedir. “Sayfa içerisindeki boşluklar yeterli seviyededir.” Yargısına öğrencilerin %23’ü kesinlikle katılmıyorum, %13’ü katılmıyorum, %20’si kararsızım, %26’sı katılıyorum ve %18’i kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin sayfalarda yer alan metinlerin boyutlarının önemlerine göre vurgulanmadığını düşünmektedir. “Kitapta kullanılan farklı yazı tipleri okumayı olumlu yönde etkilemektedir.” Yargısına grafik tasarım dersi alan öğrencilerin %18’i kesinlikle katılmıyorum, %22’si katılmıyorum, %21’i kararsızım, %22’si katılıyorum ve %17’si kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin farklı yazı tiplerinin okumayı kolaylaştırması ile ilgili oranların birbirlerine oldukça yakın olduğu görülmektedir. “Her ünitenin tasarımı (format, yazı karakteri, renk seçimi..) birbiri ile uyumludur.” Yargısına öğrencilerin %16’sı kesinlikle katılmıyorum, %35’i katılmıyorum, %22’si kararsızım, %17’si katılıyorum ve %10’u kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin ünitelerin tasarımının birbiri ile uyumlu olmadığı düşünülmektedir. “Sayfada yer alan metinler sayfa bütünlüğünü bozmuştur.” Yargısına öğrencilerin %20’si kesinlikle katılmıyorum, %40’ı katılmıyorum, %18’i kararsızım, %16’sı katılıyorum ve %6’sı kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin farklı yazı tiplerinin okumayı kolaylaştırmadığı düşünülmektedir. “Görseller ile metinler arasında uyum vardır.” Yargısına öğrencilerin %27’si kesinlikle katılmıyorum, %17’si katılmıyorum, %16’sı kararsızım, %20’si katılıyorum ve %20’si kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin kullanılan görseller ile metin arasındaki uyumun yeterince sağlanmadığı sonucuna varılmıştır. “Konuya örnek teşkil eden görseller başarıyla seçilmiştir.” Yargısına öğrencilerin %28’i kesinlikle katılmıyorum, %19’u katılmıyorum, %21’i kararsızım, %23’ü katılıyorum ve %9’u kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin konuya örnek teşkil eden görselleri başarılı bulmadıkları düşünülmektedir. “Sayfa yüzeyinde yer alan parçalanmış bölümler tasarım bütünlüğünü bozmuştur. Yargısına grafik tasarım dersi alan öğrencilerin %15’i kesinlikle katılmıyorum, %10’u katılmıyorum, %26’sı kararsızım, %15’i katılıyorum ve %34’ü kesinlikle katılıyorum cevabını verdi. Sonuçlara göre öğrencilerin sayfa yüzeyinde yer alan parçalanmış bölümlerin tasarım bütünlüğünü bozduğunu düşünülmektedir.

Genel değerlendirmeye göre öğrencilerin ders kitabının genel görünüşünü ilgi çekici bulmadıkları, kitaplarının kapak tasarımı başarılı olmadığı kitapta kullanılan yazı karakterlerinin okunur olmadığını, yazı ve renklerin okumayı kolaylaştırmadığını, metinlerin vurgusunda kullanılan farklı yazı karakterinin başarılı olmadığı, sayfada kullanılan metinlerin boyutlarına göre vurgulanmadığını, satırlar arası boşlukların yeterli olduğunu, tasarımda dikkat çekmek için farklı karakterlerin kullanımının zayıf bulduklarını düşünen oran ile diğer öğrencilerin oranı birbirlerine eşit olduğu görülmektedir. Sonuçlara göre öğrencilerin sayfalarda yer alan metinlerin boyutlarının önemlerine göre vurgulanmadığını, farklı yazı tiplerinin okumayı kolaylaştırması ile ilgili oranların birbirlerine oldukça yakın olduğu, ünitelerin tasarımının birbiri ile uyumlu

olmadığı, farklı yazı tiplerinin okumayı kolaylaştırmadığı, kullanılan görseller ile metin arasındaki uyumun yeterince sağlanmadığı, konuya örnek teşkil eden görselleri başarılı bulmadıkları, sayfa yüzeyinde yer alan parçalanmış bölümlerin tasarım bütünlüğünü bozduğunu düşünmektedir sonucuna ulaşılmaktadır.

## 2. Uzman Değerlendirme Sonuçları

Bu bölümde araştırmaya ait bulguların değerlendirilmesi ve ankete konu olan sorular ve sorunlarına yönelik yorumlar yer almaktadır. AGSL 11 sınıf grafik tasarım ders kitaplarının tasarımı öğrenci görüşleri de dikkate alınarak yeniden tasarlanmıştır. Yapılan tasarım ve AGSL grafik tasarım dersinde kullanılan kitap tasarımı ile birlikte uzman görüşüne sunulmuştur. Grafik Tasarım alanında uzmanlar ile gerçekleştirilen ankete alanında uzman 8 akademisyen ile görüşülmüş tasarım ile ilgili görüşleri alınmış gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Anket kapsamında uzmanlara 5 soru sorularak elde edilen anket sonuçları uygulanan kitap tasarımının daha iyi bir noktaya taşınmasını hedeflemektedir.

Uzman görüşlerine yer verilen "Tez kapsamında hazırlanan örnek kitap tasarımının genel görünüşü hakkında düşünceniz nedir?" sorusuna; uzmanlar "genel olarak modern tasarıma sahip, okunabilir bir kitap tasarımı olduğunu belirtmişlerdir." "Ders kitabının kapak tasarımı hakkındaki düşünceniz nedir?" sorusu yöneltilen uzmanların verdiği cevaplar; "kapak tasarımı bir grafik tasarım kitabı için uygundur olmuştur." "Ders kitabının içindekiler sayfasının tasarımı ile ilgili düşünceleriniz nedir?" Sorusuna; "İçindekiler kısmı tasarım açısından başarılı. İmaj ve tipografi kullanımı kullanımı sade ve anlaşılır olduğu yönündendir." "Kitap içerisinde yer alan font seçimleri ve tasarımları hakkındaki düşünceleriniz nedir?" sorusuna uzmanlar "genel olarak okunabilir fontlar kullanılmıştır. Ancak başlıklarda kullanılan farklı font seçimleri yerine, aynı font ailesinin farklı seçeneklerine yer verilebilir." "Kitap içerisindeki ünitelerin sayfa yüzeylerinin tasarımsal kullanımı hakkındaki düşünceleriniz nedir?" sorusuna uzmanlar "ünite araçlarının tasarımı açık ve sade olmuş. Bu haliyle uygun bir tasarıma sahip" olduğunu belirtmektedirler.

## 3. Taslak Kitap Tasarım Önerisi

AGSL 11. sınıflar grafik tasarım ders kitaplarının tasarımsal açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Öğrencilere kitap tasarımları hakkında sorular sorularak alınan cevapları açıklanmıştır. Anketteki cevaplar doğrultusunda örnek bir kitap tasarım çalışması gerçekleştirilmiştir.

AGSL Grafik tasarım kitaplarının tasarım aşamasında Adobe serisinden Adobe InDesign, Adobe Photoshop, Adobe Illustrator programlarından yararlanılmıştır. Örnek tasarım çalışmasında renkler ve desen yardımıyla ders kitabı çizgisini kaybetmeyen bir tasarım uygulaması gerçekleştirilmiştir.



Şekil 1: Taslak Kitap Tasarım Örneği





**GRAFİK TASARIMIN TEMELLERİ**

**1. GRAFİK TASARIMIN TEMELLERİ**  
1.1. Grafik Tasarımın Tanımı  
1.2. Grafik Tasarımın Amaçları  
1.3. Grafik Tasarımın Türleri

**2. GRAFİK SANATLAR**  
2.1. Grafik Sanatların Tanımı  
2.2. Grafik Sanatların Amaçları  
2.3. Grafik Sanatların Türleri

**3. GRAFİK RESİM ÇALIŞMAYI YÖNTEMLERİ**  
3.1. Grafik Resim Çalışmalarının Tanımı  
3.2. Grafik Resim Çalışmalarının Amaçları  
3.3. Grafik Resim Çalışmalarının Türleri

**4. TİPOGRAFI**  
4.1. Tipografinin Tanımı  
4.2. Tipografinin Amaçları  
4.3. Tipografinin Türleri

**5. GRAFİK TASARIMIN TEMELLERİ**  
5.1. Grafik Tasarımın Tanımı  
5.2. Grafik Tasarımın Amaçları  
5.3. Grafik Tasarımın Türleri

**6. ÖZGÜN BASIM YÖNTEMLERİ**  
6.1. Özgün Basım Yöntemlerinin Tanımı  
6.2. Özgün Basım Yöntemlerinin Amaçları  
6.3. Özgün Basım Yöntemlerinin Türleri

**ORGANİZASYON ŞEMASI**

**GRAFİK TASARIMIN TEMELLERİ**

**ÜNİTELER**

- 1. ÜNİTE
- 2. ÜNİTE
- 3. ÜNİTE
- 4. ÜNİTE
- 5. ÜNİTE
- 6. ÜNİTE

**GRAFİK TASARIMIN TEMELLERİ**

**1. ÜNİTE**  
GRAFİK SANATLAR

**KONULAR**

- 1. GRAFİK SANATLAR VE TARİHSEL GELİŞİM
- 2. TÜRKİYE'DE GRAFİK SANATLAR VE GRAFİK SANATÇILAR
- 3. GRAFİK SANATLARININ ÇİZİM YAKLAŞIMLARI VE İZGİLERİ

**TARİHSEL GELİŞİM**

**40.000** **40.000** **40.000**

**PALEOLİTİK ÇAĞ**  
M.Ö. 3000000 - 8000

**40.000** **40.000** **40.000**

**C. GRAFİK SANATLARDA AKIMLAR**

**HAZİRİK ÇALIŞMALARI**

**TÜRKİYE'DE GRAFİK SANATLAR VE GRAFİK SANATÇILARI**

**HAZİRİK ÇALIŞMALARI**

**TÜRKİYE'DE GRAFİK SANATLAR VE GRAFİK SANATÇILARI**

**İHAŞ HULUSİ GÖREYİN ESKİŞEHİR YOLCULUĞU**

**GRAFİK TASARIMIN TEMELLERİ**

**3. ÜNİTE**  
TİPOGRAFI

**KONULAR**

- 1. TİPOGRAFI
- 2. TİPOGRAFI
- 3. TİPOGRAFI

**GRAFİK TASARIMIN TEMELLERİ**

**3. ÜNİTE**  
TİPOGRAFI

**KONULAR**

- 1. TİPOGRAFI
- 2. TİPOGRAFI
- 3. TİPOGRAFI

**TİPOGRAFI**

**GRAFİK SANATLARDA**

**HAZİRİK ÇALIŞMALARI**

**ETKİNLİK**

**MERHABA** **Cumalıkızık**

**million million**

**HAIL HAIL**

**horizon horizon**



Uygulanan örnek kitap kapak tasarımında grafiksel taslak tasarım uygulaması hedeflenmektedir. Mevcut kitapta kullanılan sarı renk hakimiyetinden kurtarılarak aktif bir taslak tasarım hedeflenmektedir. Tipografiyi destekleyen grafiksel formlardan yararlanılarak kitabın ismi okunur kılınmıştır. Karmaşadan uzak sakinliği ön plana çıkararak renk uygulamaları ile görsel hiyerarşinin de dengede olduğu uygulama gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Kitabın iç sayfalarına bakıldığında ise; ilk sayfada (şekil 2) karşımıza çıkan gölgeli çizgi kullanımı sayfa tasarım bütünlüğünü bozduğu için uygulanan taslak çalışmada kullanılmamış ayrıca 'Grafik Tasarım' yazısını ortadan bölen '11' yazısı birbirinden ayrılarak daha dengeli bir kullanım tercih edilmiştir. Kitabın bütününe yayılan minimalist tasarım etkisi ilk sayfada karşımıza çıkmaktadır (şekil 1). Mevcut tasarımda kullanılan sayfa üzerindeki öğelerin süslemecilik olan bölümleri uygulamadan kaldırılarak oluşturulan tasarım sunulmaktadır. Öğrencilere yöneltilen 'Yazılarda renkleri okumayı kolaylaştırmıştır' yargısına dikkat edilerek taslak tasarım uygulamasında kullanılan yazı ve renk dengesi düzenlenmiştir. Sayfada bulunan parçaların estetik ve anlamlı bir biçimde yerleştirilerek tasarım prensibi olan dengeden yararlanılmıştır. Kitap tasarımının bütününde tercih edilen sarı renk taslak tasarım olan içindekiler sayfasında devamlılığı sağlamaktadır. Belli bir düzen içinde uygulanan tasarımda görsel hiyerarşiye dikkat edilerek tasarım oluşturulmuştur. Tasarım uygulamalarında düzenli aktarım düzensiz aktarıma göre öğrenme ve hatırlanmada kolaylık sağladığı bilinmektedir. Buna göre tasarım prensiplerinden hizalama bilgisinden yararlanarak yeni bir tasarım oluşturmak düşünülmektedir. Ankette öğrencilere yöneltilen sorulardan biri olan 'Sayfa yüzeyinde yer alan parçalanmış bölümler tasarım bütünlüğünü bozmuştur' yargısı doğrultusunda kullanılan görsellerin kalabalık kullanımından oluşan karmaşa kırılarak tasarımda bütünlük prensibinden yararlanılmıştır. Taslak tasarım çalışmasında metin ve imgelerin sayfa düzeninin önemli bileşenleri olarak okuyucuya etkili iletişim sağlanması hedeflenmektedir. Metnin yerleşimi, diğer öğelerle imgelerin ilişkisi gibi tasarımsal düzenlenmiştir. Bir düzenlemenin yoğunluğu metin ve imge birlikteliğinin doğru kullanımı ile etkili kılınmaktadır. Uygulanan tasarımda güçlü bir görsel kullanarak metin- görsel dengesi gözetilmiştir. Taslak tasarım uygulamasında çerçeve kullanımından vazgeçilerek yalın bir uygulama tercih edilmiştir. Sayfa düzeninde biçim ve alan yönetimi kontrollü olarak sağlanmaya dikkat edilerek iletilmek istenen görsel ve metinsel öğelerini öğrencilerin en az çabayla algılanmasını sağlayacak biçimde sunulmuştur.

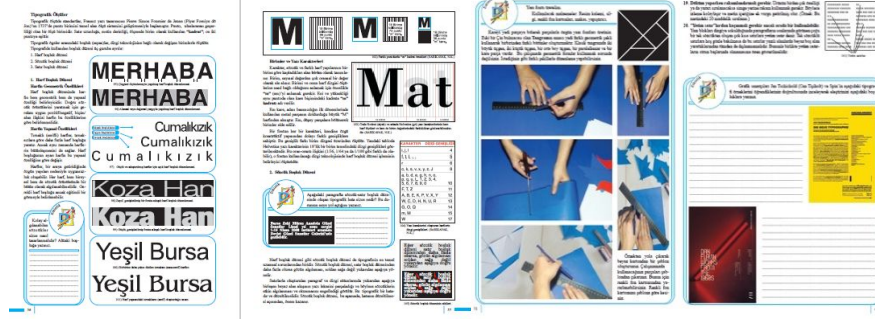
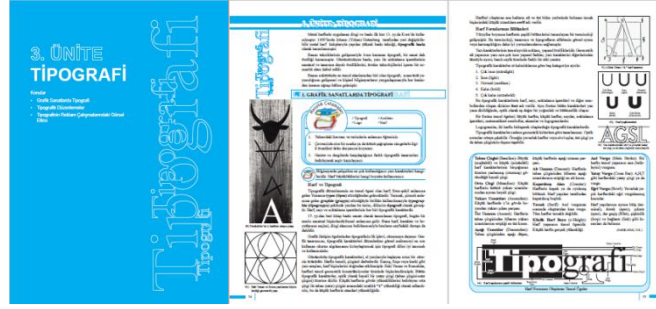
Taslak kitap tasarımında kitabın kurumsal kimliği oluşturularak tasarıma başlanmıştır ve dikkat çeken renklerden sarı renk kitabın bütününde tercih edilmektedir. Metinde geleneksel yazılardan okunması kolay, uzun metinlerde en çok tercih edilen serifli fontlardan olan Hermann Zapf tarafından 1950 yılında tasarlanan Palatino Liotype fontu 12 punto olarak kullanılmıştır. Metin ve imgeler, sayfa düzeninin önemli bileşenleridir ve okuyucuyla etkili iletişim sağlayacak şekilde sunulmalıdır (Ambrose, Harris, 2013, 65).



Şekil 2: Mevcut Kitap Tasarımı







#### 4. Sonuç ve Öneriler

Araştırma süresince Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Grafik Tasarım Bölümü 11. Sınıf ders kitaplarının tasarımları renk, biçim, görsellik vb. açısından incelenmiştir. Ders kitabını tasarımsal açıdan ele alarak öğrencilere uygulanan anket ve uzman görüşleri ile desteklenerek örnek tasarım uygulaması gerçekleştirilmiştir. Grafik tasarım, iletişim kurmaya yarayan bir çeşit dildir. Bu nedenle müfredat kapsamında kullanılan kitaplara tasarımsal açıdan daha güçlü ve estetik değer katmak amaçlanmıştır.

AGSL grafik tasarım kitaplarının öğrencilerin derse katılımını olumlu veya olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Bir kitabın içeriği kadar tasarımında okuyucu üzerinde önemli ölçüde etkisi olduğu bilinmektedir. AGLS Grafik Tasarım Bölümü 11. sınıflar için MEB tarafından okutulması uygun görülmüş olan grafik tasarım ders kitabının tasarım açısından incelenerek çalışmanın veri analizleri değerlendirilmiştir. Araştırma süresince AGSL öğrencilerine kitap tasarımları hakkında 15 soruluk anket düzenlenerek cevapları açıklanmıştır. Anketteki cevaplar doğrultusunda örnek kitap tasarım çalışması oluşturulmuştur. Araştırmanın evreni Türkiye’de, AGSL grafik tasarım bölümü örneklemini ise AGSL Grafik tasarım dersinin öğrencileridir. Anket tamamlandıktan sonra araştırmanın örneklemini oluşturan Türkiye’deki AGSL grafik tasarım bölümü eğitimi sunan dört okul ile iletişime geçilmiştir. Araştırmada



kullanılan ölçekte yer alan yargılar, beşli likert ölçeğiyle düzenlenmiştir. Veriler, uygulanan anket ortamından bilgisayara aktarılarak Microsoft Excel programı kullanılarak anket sonuç çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme kapsamında yüzdelik sonuçlara ulaşılmıştır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Adobe serisi InDesign, Photoshop, Illustrator programlarından yararlanılarak taslak tasarım oluşturulmuştur.

Örnek tasarım çalışmasında renk ve desen yardımıyla ders kitabı çizgisi kaybolmadan grafik tasarım ders kitabının tasarım ilkeleri önemsenerek tasarımda vurgulanmak istenen mesaj karmaşasına yol açmadan yeni tasarım oluşturulmuştur.

Kitap tasarımlarında karşılaşılan problemlere denge, hiyerarşi, orantı, kontrast ve bütünlük gibi hususlar dikkate alınarak örnek tasarım oluşturulmuştur. Uygulanan örneğin sade, anlaşılır, dikkat çekici, ölçülü bir tasarım uygulaması olduğunu ve grafik tasarım dersine pozitif katkı sağlayacağını düşünülmektedir.

- Araştırma sonunda kitap tasarımının öğrenmeye pozitif katkı sağladığı belirlenmiştir. Bu nedenle uygulanan tasarımın grafik tasarım ders eğitimine cevap verebilecek doğrultuda olması beklenmektedir.
- Ders kitap tasarım aşamasında grafik tasarımın önemi kavranmalıdır. Grafik tasarım dersi öğrenciler için bireysel, toplumsal, kültürel ve eğitsel işlevlerinde yararlanabilmeleri için fırsat olarak değerlendirilmelidir.
- MEB'in desteği ile oluşturulan ders kitaplarının alanında uzman grafik tasarımcılar tarafından tasarlanması teşvik edilmelidir.
- Mevcut tasarımlar belli periyotlar ile yeniden gözden geçirilerek ihtiyaçlara göre yenilenmelidir.
- Gelecekte uygulanacak olan tasarımlarda öğrenci ve uzman görüşleri dikkate alınarak ders kitap tasarımları hazırlanmalıdır.
- Anket sonuçları neticesinde elde edilen bilgilere göre Milli Eğitim Bakanlığı ders kitaplarının hazırlanmasında okunaklılığı arttırabilmek için font seçimine özen göstermelidir.

#### KAYNAKÇA

- Artut, Kazım (2009). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. 6.bs., Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aytaç, Çetin (1981). *Sanat ve Uygarlık*. 2.bs., Ankara: Dizgi Baskı.
- Ambrose, Cavin; Paul Harris. (2013). *Grafik Tasarımın Temelleri. Grafik Tasarımda Renk*. 1bs. çev. Bengisu Bayrak, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Buyurgan, Serap (1997). Türkiye'de Sanat Eğitimi İçerisinde Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin Önemi. *Çağdas Eğitim*, Sayı: 233.
- Buyurgan, Serap Ufuk Buyurgan (2012). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. 3.bs. Ankara: Pegem Yayınları.
- Gençaydın, Zafer (1990). Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri. *Orta Öğretim Kurumlarının Resim-İş Öğretimi ve Sorunları*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Kelekçi, Olgun, M. (2018). Okul Öncesi Sanat Eğitimi İçin Geliştirilen Grafik Aplikasyon Öğrenme Modeli. Doktora Tezi.T.C. Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Programı. İstanbul
- Tolstoy, Lev Nikolayeviç (2013). *Sanat Nedir?*. çev. Mazlum Beyhan, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- T.C. Resmi Gazete (1993). Sayı: 21613